

UDK 821.163.4.09:929

Stručni rad

Adnan ČIRGIĆ (Podgorica)

Institut za crnogorski jezik i književnost – Podgorica

adnan.cirgic@icjk.me

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

(1922–2012)

DOPRINOS CRNOGORSKOJ KULTURNOJ BAŠTINI

Autor ovoga priloga daje kratak osvrt na doprinos montenegristici poznate hrvatske povjesničarke književnosti Maje Bošković-Stulli (1922–2012).

Ključne riječi: *Maja Bošković-Stulli, usmena književnost, Peroj, montenegrstica*

U Zagrebu je 14. avgusta 2012. godine umrla poznata hrvatska proučavateljica usmene književnosti i folkloristike akademik Maja Bošković-Stulli.

Maja Bošković-Stulli rođena je 9. novembra 1922. godine u Osijeku, odakle se uskoro s porodicom preselila u Zagreb, đe je u nacionalnome progonu za vrijeme Drugoga svjetskog rata izgubila roditelje i sestru. Školovala se u Zagrebu, Kazanu, Sankt Petersburgu i Beogradu, a doktorat nauka stekla je 1962. godine u Zagrebu, nakon čega je bila direktorica Instituta za etnologiju i folkloristiku (do 1972. godine) te glavna urednica časopisa *Narodna umjetnost*. Bila je članica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatskoga etnološkog društva, Matice hrvatske, društva „International Society for

Folk Narrative Research“, Etnografskoga društva pri bivšoj Čehoslovačkoj akademiji, počasna članica međunarodnoga udruženja „Folklore Fellows“ pri Finskoj akademiji nauka itd. Dobitnica je više nagrada i priznanja, između ostalih nagrade za životno djelo „Božidar Adžija“, nagrade „Antun Barac“ i međunarodne Herderove nagrade u Beču.

Kao pasionirani proučavalac usmene književnosti objavila je nekoliko knjiga iz te problematike, kao i nekoliko zbirki hrvatskih usmenih pjesama i pripovjedaka. Treba posebno istaći to što su neke od tih zbirki nastale kao plod njezinih vlastitih istraživanja na terenu.¹

Za ovu priliku značajan je jedan njezin rad koji se tiče crnogorskoga usmenoknjiževnog nasljeđa. Riječ je o jednome od prvih terenskih istraživanja Maje Bošković-Stulli. Godine 1954. ondašnji Institut za narodnu umjetnost (odnosno kasniji Institut za etnologiju i folkloristiku) angažovao je istraživače radi sakupljanja usmenoga i folklornoga blaga (pjesme, priče, običaji, igre) u Istri. Uvažena proučateljica o kojoj je riječ priredila je tada rukopis *Folk-lorna građa istarskoga crnogorskog sela Peroj*, rukopis koji je zahvaljujući angažmanu poznatoga našeg montenegriste Milorada Nikčevića objavljen nakon više od pola vijeka. Taj početnički rad Maje Bošković-Stulli danas je dragocjeno svjedočanstvo o usmenoj književnosti crnogorskih iseljenika u Peroju, svjedočanstvo o brojnim uticajima koje su pretrpjeli u hrvatskoj sredini i talijanskome sušedstvu, ali i o ne manje brojnim sačuvanim tipičnim crtama koje su prenijeli iz svoje domovine u XVII vijeku. Knjiga je objavljena pod naslovom *Priče, pjesme, običaji iz Peroja – sela crnogorskih doseljenika u Istri* (Osijek, 2006). Nije to antologijski izbor onoga što je skupljeno, nego – kako Maja Bošković-Stulli ističe – „preslik zatečenoga kazivanja“². Ako se zna da je tada „magnetofon bio još nedostižan san“³, onda je jasno o kakvome je poduhvatu i pionirskome poslu riječ naročito zbog toga što je proučateljica bila svjesna važnosti „točnoga zapisivanja i svih opažanja o kazivaču i njegovoj okolini (performance i konteksta)“⁴ – onoliko koliko je to dozvoljavala „tehnika“ bilježnice i nalivpera.

Iako u ono vrijeme tek početnica, Maja Bošković-Stulli bila je svjesna važnosti folklorističkoga izučavanja sela Peroj. U njemu je puna tri vijeka prije toga obitavala gotovo homogena crnogorska etnička zajednica, daleko

¹ Detaljniji bio-bibliografski podaci o Maji Bošković-Stulli mogu se naći na sajtu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

² Maja Bošković-Stulli, „Predgovor“, In: *Priče, pjesme, običaji iz Peroja – sela crnogorskih doseljenika u Istri*, HCDP „Croatica – Montenegrina“ & CKD „Montenegro – Montenegrina“, Osijek, 2006, str. 7.

³ Isto, str. 8.

⁴ Isto, str. 8.

od domovine i gotovo bez ikakva kontakta s njom – izuzev tradicije u kojoj se čuvalo šecanje na tu domovinu. Na osnovu građe koja je u pomenutoj knjizi publikovana danas se mogu praviti komparativne analize i donositi o zaključci o tome koliki je udio nanosa a koliko autohtonih crnogorskih crta u usmenome i folklornom nasljeđu Crnogoraca u Peroju. Mogu te analize poslužiti i za opšte i teorijske postavke o tome koliko jedna etnička skupina u viševjekovnoj izdvojenosti od cjeline kojoj je pripadala može zadržati autohtonih crta koje je prenijela u tu novu sredinu. Kad je u pitanju Peroj i crnogorski Perojci, Maja Bošković-Stulli izdvojila je svadbene običaje, osobito svadbene pjesme, koje se u potpunosti razlikuju od istarskih. I za brojne legende i priče o vukodlacima ona vjeruje da su prenijete iz domovine i, naravno, modificovane u skladu s okruženjem u kojemu su Perojci živjeli.

Istaći ću ovđe jedan kratak i upečatljiv opis koji je o našim Perojcima dala Maja Bošković-Stulli: „Perojci, iako žive na moru, ništa na moru ne privređuju, ribu kupuju u susjednom selu Fažana, a cijelo selo Peroj posjeduje jedan jedini mali čamac. Bave se poljodjelstvom, ponajviše maslinom i lozom. Prema meni su bili vrlo srdačni, otvoreni i gostoljubivi. Kuće su im građene na isti način kao u svoj Istri. Selo Peroj sudjelovalo je vrlo aktivno u Narodnooslobodilačkoj borbi.“⁵

Pomenuti rad Maje Bošković-Stulli nije ni najbitniji ni najreprezentativniji njen rad. Riječ je – kako je istaknuto – o njezinu početničkom istraživanju, koje se eto sasvim slučajno odnosilo na dio crnogorske baštine, ali iz kojega mi danas možemo crpiti izuzetno dragocjene podatke o običajima i tradiciji koja nestaje. Iako je taj rad možda na margini naučnoga stvaralaštva Maje Bošković-Stulli, za našu je književnu i kulturnu baštinu on od posebna značaja. Njime je – možda i nenamjerno – Maja Bošković-Stulli zadužila crnogorsku nauku i kultorologiju. Ovaj osvrt nema za cilj da uzvratu dug nedavno preminuloj književnoj povjesničarki. No on bi mogao biti podsticaj za proučavanje usmenoknjiževne i folklorne građe koju je Maja Bošković-Stulli sakupila kod Crnogoraca u Peroju.

⁵ Maja Bošković-Stulli, „Uvod rukopisnoj zbirci“, In: *Priče, pjesme, običaji iz Peroja – sela crnogorskih doseljenika u Istri*, HCDP „Croatica – Montenegrina“ & CKD „Montenegro – Montenegrina“, Osijek, 2006, str. 17.

Adnan ČIRGIĆ

**MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI (1922–2012)
CONTRIBUTION TO THE MONTENEGRIN
CULTURAL HERITAGE**

The author of this paper gives a short overview of the contribution of renowned Croatian literary historian, Maja Bošković-Stulli (1922–2012), to Montenegristics.

Key words: *Maja Bošković-Stulli, oral literature, Peroj, Montenegristics*